Tarahumara

El **tarahumara** (nom nadiu **Rarámuri** o **Ralámuli ra'ícha**, "poble de la llengua"[1]) és una llengua de la família uto-asteca (grup de llengües taracahites) parlada per uns 87.000 tarahumares al nord-oest de Mèxic.

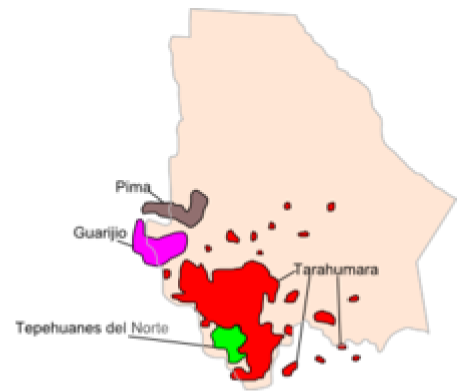
Tarahumara Rarámuri ra'ícha	
Tipus	llengua i llengua vulnerable
Parlants	
87.700 (2010) principalment a Mèxic	
Parlants nadius	70.000
Rànquing	-
Parlat a	Chihuahua.
Classificació lingüística	
Uto-asteca	
llengües taracahites	
Tarahumara	
Característiques	
Sistema d'escriptura	alfabet llatí
Institució de normalització	Secretaría de Educación Pública (SEP)
Nivell de vulnerabilitat	2 vulnerable
Codis	
ISO 639-2	tar
Glottolog	tara1321 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/tara1321)
UNESCO	1484 (http://www.unesco.org/languages-atlas/en/atlasmap/language-id-1484.html)
Endangeredlanguages.com	3453 (http://www.endangeredlanguages.com/lang/3453)

Contingut

Distribució geogràfica

No hi ha consens entre els especialistes sobre el nombre de dialectes del tarahumara: les més acceptades inclouen dos (occidental i oriental) [2]; quatre (Occidental, Nord, Sud, Est)[3]; i cinc, d'acord amb els estudis de camp realitzats en la dècada de 1990 pels lingüistes que treballen per al govern mexicà [4] i Ethnologue.[5] Els investigadors mexicans posen l'accent en el fet que el coneixement dels dialectes rarámuri segueix sent escàs, i afirmen que hi ha una possibilitat que hi hagi molts més de cinc dialectes. Les cinc divisions reconegudes provisionalment pel govern mexicà no són les mateixes propostes per Ethnologue:[6]

Nom	ISO-code	Localització	Parlants
Tarahumara central	tar (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=tar)	sud-oest de Chihuahua.	55.000 (10.000 monolingües).
Tarahumara de les terras baixes	tac (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=tac)	Chihuahua.	15.000
Tarahumara septentrional	thh (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=thh)	Chihuahua, pobles de Santa Rosa Ariseachi, Agua Caliente Ariseachi, Bilaguchi, Tomochi, La Nopalera.	300
Tarahumara del sud-est	tcu (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=tcu)	Chinatú, Chihuahua.	No estimat
Tarahumara del sud-oest	twr (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=twr)	Chihuahua, poble de Tubare	100 (1983 SIL).

Localització de les ètnies de Sonora (INEGI).

Fonologia

El tarahumara té cinc timbres vocàlics i distingeix quantitat vocàlica: /i, i, a, o, o/, a més distingeix entre vocals llargues i breus i l'accent és fonèmic. L'inventari de consonants del tarahumara inclou:

	labial	alveolar	palatal	velar	glotal
oclusiva	p	t		k	ʔ
africada		ʦ			
fricativa		s			h
aproximants	w	l, ɾ	j		
nasal	m	n			

Endemés cal assenyalar que:

- El fonema africat /ʦ/ se sol transcriure també /c/.
- El fonema /j/ es transcriu quasi sempre com /y/.
- El fonema glotal /ʔ/ es transcriu a vegades com / ' /.

Mitjans de comunicació en Rarámuri

S'està emetent programació en rarámuri a l'estació de ràdio XETAR de la CNDPI, a Guachochi, Chihuahua.

Referències

1. Caballero, 2008, p. 12.
2. Miller, 1983.
3. Dakin, 2005, p. 296.
4. Valiñas, 2001, p. 114-120.
5. Ethnologue
6. [1] (http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=MX)

Bibliografia

- Brambila, David. 1976. *Diccionario Rarámuri-Castellano (Tarahumara)*.
- Burgess, Donald H. 1984. "Western Tarahumara," *Studies in Uto-Aztecan Grammar 4: Southern Uto-Aztecan Grammatical Sketches*. Ed. Langacker, Ronald W.. Summer Institute of Linguistics Publications in Linguistics 56. Dallas: Summer Institute of Linguistics and the University of Texas at Arlington. Pp. 1–149.
- Caballero, Gabriela. 2008. Choguita Rarámuri (Tarahumara) Phonology and Morphology (http://linguistics.berkeley.edu/dissertations/Caballero_dissertation_2008.pdf). Dissertation, University of California at Berkeley.
- Dakin, Karen. 2007. Final Features and Proto-Uto-Aztecan: A Contribution Using Morphological Reconstruction. In Salmons, Joe and Dubenion-Smith, Shannon, eds. *Historical Linguistics 2005: Selected Papers from the 17th International Conference on Historical Linguistics*, pp. 295–310. John Benjamins.
- Deimel, Claus. 2001. *Nawésari: texte aus der Sierra Tarahumara*. Berlin: D. Reimer.
- Miller, Wick R. 1983. Uto-Aztecan Languages. In Alfonso Ortiz, ed., *Handbook of North American Indians, 10*. Washington, D. C.: Smithsonian Institution. Pp. 113–124

Enllaços externs

- *Diccionario Español-Tarahumara*, al web AULEX (México) (http://aulex.ohui.net/es-tar/)
- Com comptar en tarahumara central (http://www.languagesandnumbers.com/como-contar-en-tarahumara-central/es/tar/)

Prova **Wikipedia en tarahumara** a Wikimedia Incubator.

Obtingut de «https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Tarahumara&oldid=22588683»

La pàgina va ser modificada per darrera vegada el 6 gen 2020 a les 20:20.

El text està disponible sota la Llicència de Creative Commons Reconeixement i Compartir-Igual; es poden aplicar termes addicionals. Vegeu les Condicions d'ús. Wikipedia® (Viquipèdia™) és una marca registrada de Wikimedia Foundation, Inc.